

Vahobjon Rustamov

*O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti
"Madaniyat va san'at menejmenti" kafedrasi professori (v.b.)
E-mail: vahobrustamov81@gmail.com*

UILYAM SHEKSPIRNING "QIYIQ QIZNING QUYILISHI" ASARI REJISSYORLIK TAHLILI

Annotatsiya. Mazkur maqolada Uilyam Shekspirning "Qiyiq qizning quyilishi" asari misolida rejissyorlik tahlili qilingan. Tahlilda muallif haqidagi ma'lumotlar, asar mavzusi, g'oyasi, kompozitsion tuzilishi, oliy maqsadi kabi elementlarga izohlar berilgan.

Kalit so'zlar: mavzu, g'oya, kompozitsion tuzilish, rejissyorlik tahlil, yetakchi xatti-harakat, janr, pyesa.

DIRECTORIAL ANALYSIS OF WILLIAM SHAKESPEARE'S "THE TAMING OF THE SHREW"

Abstract. This article presents a directorial analysis of William Shakespeare's *The Taming of the Shrew*. The study examines key elements of the play, including information about the author, the theme and idea of the work, its compositional structure, and its super-objective. The article also explores the leading action and genre characteristics of the play.

Keywords: theme, idea, compositional structure, directorial analysis, leading action, genre, play.

Sahnalashtirish ishlarida manba tanlash eng muhim jarayonlardan hisoblanadi. Rejissyor Baxtiyor Sayfullayev aytganlaridek, "yaxshi, muvaffaqiyatli tanlangan asar spektaklning yarim muvaffaqiyatini ta'minlaydi" [1, 49-b]. Analiz, ya'ni, tahlil – o'zbek tilining izohli lug'atida: 1. Tekshirish obyektni fikran tarkibiy elementlarga ajratib tadqiq qilish usuli, sintez. 2. Analiz shunday bir mantiqiy usuldirki, uning yordami bilan biz buyumlarni, hodisalarni fikran qismlarga bo'lib, ularning ayrim qismlarini, belgilarini, xususiyatlarini ajratamiz

[2, 81-b], deb berilgan. Umuman olganda, tahlil qilish orqali asardagi voqealar ichidagi barcha jarayonlar o'rganiladi.

Har qanday asarni u xoh adabiy asar, xoh dramatik, xoh musiqali asar bo'lsin, uni tahlil qila olish shu asarning "mag'zini", muallifning pozitsiyasini, rejissyorning maqsadini aniqlab olish imkonini beradi. Rejissyorlik tahlil shuning uchun ham foydali jarayonki, bunda rejissyor o'z aktyorlariga maqsad va vazifalarni aniq belgilab olishga, rolni to'g'ri talqin qila olishiga yordam beradi.

Adabiy asar tahlili, rejissyorlik tahlili, sahnalashtirish rejasi degan tushunchalarga duch kelamiz. Tahlil qilishda bu uchta jarayon alohida o'ziga xos yondashuvni taqozo qiladi. Mazkur maqolada asosan, rejissyorlik tahlil qay tarzda amalga oshirilishi haqida so'z yuritamiz. Xo'sh shunday ekan, uning punktlari nimalardan iborat?

Rejissyorlik tahlili deganda muallif tomonidan yozilgan asarni rejissyorlik nuqtayi nazaridan qaralishi tushuniladi.

Madaniy-ommaviy tadbirlarni tashkil etishda uning ssenariysini yaratish alohida jarayon hisoblanadi. Spektaklni sahnalashtirishda esa ko'pincha tayyor dramatik manbaga murojaat qilinadi. Uilyam Shekspirning asarlari ichida "Qiyiq qizning quyilishi" asari juda ham xatti-harakatga boy, talabalarda aktyorlik mahoratini shakllantirish uchun katta imkoniyatlarni yaratib beradigan asarlardan hisoblanadi. Asarning nomi haqida so'z borganda uning o'zbekcha tarjimasi "Qaysar qizning quyilishi", ba'zi manbalarda esa "Qiyiq qizning quyilishi" deb berilgan.

Mazkur asarning tarbiyaviy ahamiyati shundaki, ayol kishining (Katarina) eri (Petruchcho) oldidagi majburiyatlarini qay darajada bajarishi uning baxtini, kelajagi, taqdirini belgilashda muhim o'rin egallashini anglatadi.

Ushbu maqolada U.Shekspirning "Qiyiq (qaysar) qizning quyilishi" komediyasini qisqacha mazmunini bayon qilib, uni tahlil qilishga harakat qilamiz.

U.Shekspirning ushbu asarida Lord, Kristofer Slay (misgar), qovoqxona bekasi, Mahram, aktyorlar, ovchi va xizmatchilar bilan muqaddima, asosiy

qahramonlar Baptista (Paduyalik boy, zodagon), Vinchensio (Pizalik keksa zodagon), Lyuchensio (Vinchensioning o'g'li, Byankaning oshig'i), Petruchcho (Veronalik zodagon, Katarinaning qallig'i), Byankaning xushtorlari (Gremio, Gortenzio, Tranio), Lyuchensioning xizmatkorlari (Tranio, Bondello, muallim), Baptistaning qizlari (Katarina, Byanka), Beva xotin va boshqalar ishtirokida voqealar boshlanadi.

Asarning qisqacha mazmuni shundan iboratki, zodagon o'g'li Lyuchensio Paduyaga o'qishga keladi. Bu erda u boy, zodagon Baptistaning kichik qizi Byankani ko'rib oshiq bo'lib qoladi. Lekin Baptista katta qizi – o'jar, qaysar va shaddod Katarinani turmushga bermaguncha kichik qizini hech kimga uzatmasligini aytadi. Lyuchensio o'z xizmatchisi Tranio bilan ajoyib hiyla ishlatishadi, ya'ni Petruchchoni ishga soladilar. Petruchcho Veronadan Paduyaga kelib, Katarinaning ta'rifini eshitadi va, albatta, unga uylanishini aytadi. Ammo, o'ta o'jar Katarinaga erishish Petruchchoga oson kechmaydi. Shunday bo'lsa ham Petruchcho o'z maqsadiga erishadi, ya'ni Katarinani o'ziga bo'ysindiradi. Voqea ana shunday qarama-qarshiliklar atrofida kechadi.

Rejissyorlik tahlilida quyidagi punktlar va savollarga javob berilishi maqsadga muvofiqdir:

1. Muallif haqida ma'lumot. Bu asosan, dramatik asarlarga tegishli bo'lgan qismdir. Ommaviy bayram va tomoshalar ssenariysini yaratishda bir necha mualliflarning asarlaridan (namunalar, parchalar, she'r, kuy va qo'shiqlar)dan foydalanilgani uchun ham ularning barcha mualliflari haqida ma'lumot berish shart emas. Dramatik asarlarni tahlil qilganda esa uning muallifi haqida qisqacha ma'lumot beriladi. Masalan, yuqoridagi asarni oladigan bo'lsak, asar muallifi V.Shekspir haqida qisqacha to'xtalamiz:

V.Shekspir (1564–1616) 23-aprelda Markaziy Angliyaning Stratford shahrida tug'ilgan. 1587-yilda Londonga boradi va teatrga xizmatga kiradi. Avval ishchi, suflyor yordamchisi, so'ngra aktyor, keyinchalik rejissyor, hatto teatrni boshqarishda direktor bilan hamkorlik qilgani ham ma'lum. Shekspir teatrdagi

faoliyati davomida dastlab boshqa avtorlarning pyesalarini qayta ishlab, ularni yangi mazmun bilan boyitdi va o'zi ham dramaturg sifatida nom chiqaradi. Uning adabiy faoliyati uch davrga bo'linadi. U 12ta poema, 154ta sonet va 37ta pyesa yaratdi. "Qiyiq qizning quyilishi" asari uning ijodining birinchi davriga to'g'ri keladi. V.Shekspir "Adashishlar komediyasi", "Veronalik ikki yigit", "Sevgining behuda kuchayishi", "O'n ikkinchi kecha yoki turfa hangomalar", "Romeo va Julietto", "Yuliy TSezar", "Otello", "Gamlet" kabi dramatik asarlar muallifidir.

2. Asarning mavzusi. Mavzu muallifning shu asardagi voqelikka bo'lgan munosabati bilan belgilanadi. Pyesada ham, ssenariyda ham mavzu bu – fikr-mulohaza yuritish uchun tanlangan obyekt, hayotning ma'lum masalalari va muammolaridir. Ommaviy bayram yoki tomoshalar biron sanaga bag'ishlab uyushtirilsa, uning umumiy mavzusi o'z-o'zidan vujudga keladi [3, 36-b]. Asarning mavzusi aniqlanayotganida, asar nima haqida, degan savolga javob bermog'i lozim.

"Qiyiq qizning quyilishi" komediyasida uylanish, sevgi orqali boylikka erishish uchun kurash mavzusi yoritilgan.

3. Asarning g'oyasi. G'oya – bu asarda yoki tadbirda ilgari suriladigan ijtimoiy fikr, maqsaddir. Nima uchun kurashga chaqirish, maqsadning nimaligi g'oyada ifodalanadi. 8-Mart bayramiga bag'ishlab o'tkazilayotgan tadbir rejissyori o'z-o'zidan ma'lumki, onalarni ulug'lash, ularni hurmatini joyiga qo'yish, ularning qadriga yetish kabi g'oyalarni ilgari surishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi. Dramatik asarlarda ham xuddi shunday bo'ladi. Rejissyorlik tahlilda – g'oyamuallif o'z asari orqali nima demoqchi, degan savolga javob bermog'i lozim. Yuqoridagi komediyaning g'oyasini hayotda uchrab turadigan ba'zi qaysar va o'jar qizlarning unchalik darajada yomon fe'lli bo'lmaslikka chaqirib, ularni to'g'ri yo'lga solishni ko'rsatib bergan asar, deb belgilash mumkin. Masalan:

Olov-olov bilan to'qnashar ekan,

Yonadi hammani qilgunicha kul.

Garchand o't chiqarur uchqundan shamol,

Uni o'chirishga qodirdir bo'ron.

Undan tashqari, har qanday o'jar yoki qaysar bo'lmasin muhabbat oldida bo'yin egishi mumkinligi g'oyasi ham voqealar rivoji jarayonida kuzatiladi.

4. Asarning janri. Janr bu asarning turi (tusi)dir. Dramatik asarlarning asosi pyesadir. Pyesa (fr.piese – butun yoki ulush, demakdir) – xilma-xil sahna asarlarining umumiy nomidir. Janrning to'g'ri belgilanishi sahnalashtiruvchi rejissyorlar, tashkilotchilar, ijrochilar vazifasini aniq belgilab olishlari, tomoshabinning asarning mazmun va mohiyatini tezda tushunib olishiga yordam beradi.

Bizlarga ma'lumki, dramatik asarlar tuzilishi jihatdan uch turga, ya'ni, drama, komediya va tragediyaga bo'linadi. U.Shekspirning biz tahlil qilayotgan asari ham komediya janrida hal qilingan. Bunday kulgili tortishuvlar, bahslar, qiziqarli xatti-harakatlar asosiga qurilgan bo'lib, tomoshabinda katta taassurot qoldiradi.

5. Konfliktlar (qarama-qarshiliklar)ni aniqlash. Bunda qarama-qarshi kuchlarning o'zaro to'qnashuvi nazarda tutiladi. Dramatik asarlarda ham, ssenariyda ham yaxshilik bilan yomonlik, sofdillik bilan g'arazgo'ylik, aql va nodonlik, xullas, qarama-qarshi kuchlar to'qnashuvi ham hayot uchun kurash jarayonining aks etishidir. Tashqi, ichki, tor va keng ma'nodagi qarama-qarshiliklar turlari mavjud bo'lib, ularni to'g'ri va aniq belgilash tahlilni mohiyatini konkretlashtiradi.

Tashqi qarama-qarshilik – qahramonlar kurashining tashqi, fizik jihatdan namoyon bo'lishidir. Ichki qarama-qarshiliklar – qahramonlarning psixologik, ichki, ruhiy kurashlarida namoyon bo'lishi mumkin. Tor ma'noda qarama-qarshilikda – kurashlarning qisqa masshtabi nazarda tutilsa, keng ma'nodagi qarama-qarshilik esa o'z nomidan ma'lum bo'lib turibdiki, keng, ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan to'qnashuv va qarama-qarshiliklar nazarda tutiladi. Dramatik asarlarda konflikt bo'lishi shart, ammo ommaviy bayram va tomoshalarda konfliktlar bo'lmasligi ham mumkin, chunki voqealar rivoji epizodlardan iborat bo'lib qolishi mumkin. Bundan ommaviy bayram yoki tomoshalarda qarama-qarshiliklar bo'lmaydi yoki qarama-qarshiliklar bo'lmasa ham bo'laveradi, degan fikr kelib chiqmasligi kerak.

Qarama-qarshiliklar va to'qnashuvlar asarda qanchalik yaqqol tasvirlansa, tomoshabin shunchalik sinchikov bo'ladi va to'qnashuvlar natijasini qiziqib kuzatib boradi, voqeaning nima bilan tugallanishini sabrsizlik bilan kutadi. Dramatik asarlarda qarama-qarshiliklar inson bilan inson o'rtasida, inson bilan tabiat va jamiyat o'rtasidagi va boshqa voqeliklarni tasvirlashda namoyon bo'lishi mumkin.

“Qiyiq qizning quyilishi” asarida ham Petruchcho va Katarina obrazlari o'rtasidagi qarama-qarshilik Petruchcho foydasiga hal bo'lishi bilan yakun topadi.

6. Asarning kompozitsion tuzilishi. “Kompozitsiya” (lot. “qurmoq”) – asar qismlarining tuzilishi, mantiqiy joylashishi va uning o'zaro bog'lanishidir. Asarning kompozitsion tuzilishi tarkibiga (adabiyotda ekspozitsiya, muqaddima yoki kirish), teatr san'ati, rejissura sohasi asosan xatti-harakat bilan bog'liq bo'lganligi uchun prolog, tugun, voqealar rivoji, kulminatsion nuqta, yechim va epilog kiradi. Ommaviy bayram va tomoshalarda kompozitsiya – voqeliklarni dramaturgiya qonuniyatlari asosida qurish va bir-birlarini g'oyaviy ko'prik orqali bog'lovchi harakatlar qurilmasidir. Rejissyor-pedagog A.D.Silinning yozishicha, noan'anaviy sahnaviy kengliklarda o'tkaziladigan tadbirlarda kompozitsion tuzilishni prolog, epizodlar qatori va final [4, 178-b] deb belgilash maqsadga muvofiqdir.

Prolog – asarning kirish qismi bo'lib, voqeaning nima haqida ekanligiga avans beradi, ya'ni dastlabki tushuntirish beradigan debochasidir.

Tugun – asarda tub burilish yasaydigan qismi bo'lib, voqealar rivojiga turtki bo'ladi, ya'ni voqeaning rivojlanishiga sabab bo'lgan voqea-hodisa, tomoshabinning fikri va his-tuyg'usining ma'lum bir jumboqqa qaratilishidir.

Voqealar rivojlanib borgan sari qarama-qarshiliklar kuchayib kulminatsion nuqtaga olib chiqadi.

Kulminatsiya – harakatlar, to'qnashuvlar rivojining eng yuqori nuqtasi hisoblanib, o'z-o'zidan echimga olib keladi.

Yechim – qarama-qarshiliklarning u yoki bu jihatdan hal qilinishi, tugunning yechilishidir. Kompozitsion tuzilishning bunday taqsimoti asosan dramatik

asarlarga tegishlidir. Ommaviy bayram va tomoshalarda kompozitsion tuzilishni prolog, epizodlar qatori va final deb belgilash mumkin.

U.Shekspirning “Qiyiq qizning quyilishi”da muqaddima (ekspozitsiya) – Lyuchensioning Baptistaning kichik qizi Byankani sevib qolishi bilan boshlanadi. Ammo, Baptista katta qizi Katarinani uzatmaguncha kichik qiziga yo‘l yo‘qligi asarning tuguni hisoblanadi. Asarning kulminatsion nuqtasini haddan tashqari qaysar va o‘jar qiz Katarinaning hammaning oldida Petruchchoga itoat etishi deb belgilash mumkin. Yechim esa Petruchcho va Katarinaning bir-birlari bilan til topishganligi va bundan Lyuchensio va Byankaning ham baxti uchun yo‘l ochilgani bilan xotimalanishidir.

7. Asosiy voqea va voqealar qatori. Rejissyorlik tahlilida asosiy voqea va voqealar qatori haqida yozilmasa ham xato hisoblanmaydi. Ammo, bu jarayonda ham ba’zi jihatlarga e’tibor qaratish maqsadga muvofiqdir. Asosiy voqea-asarining mavjud bo‘lishiga sabab bo‘lgan voqea bo‘lib, uning rivojlanishiga sabab bo‘ladigan turtki desak ham bo‘ladi. Agar shu voqea sabab bo‘lmaganida umuman asarning o‘zi bo‘lmasdi, degan savolga javob berilishi kerak. Bunga misol qilib E.Vohidovning “Oltin devor” asarini keltirishimiz mumkin. Agar devor buzilmaganida Mo‘min ota oltin topib olmasdi va u har kungiday oddiy turmush tarzini kechirgan bo‘lardi, devorning buzilib oltin topilishi esa voqeaning rivojlanib ketishiga sabab bo‘ldi. Demak, voqea rivojiga turtki bo‘ladigan, qahramon hayotida tub burilish yasaydigan jarayon bu – asosiy voqea deb belgilanadi. Dramatik asarlarda asosiy voqea bilan birgalikda bosh voqea, markaziy voqea va yakuniy voqealar ham aniqlanadi. Ko‘pgina holatlarda voqealar qatori kompozitsion tuzilish bilan bir xil ma’noda qo‘llanishi mumkin.

Biz tahlil qilishga urinayotgan komediyamizning asosiy voqeasi – Lyuchensioning Byankani sevib qolishi, ammo Katarina masalasini hal qilmay turib bunga imkon yo‘qligi bo‘lsa, Petruchcho Baptistaning kimda kim uning qiziga uylansa katta boylikka ega bo‘lishi haqidagi xabarni eshitishi bilan hech ikkilanmasdan qizining “xunuklar xunugi” bo‘lsa ham uylanishga qaror qilishi – bu

boshlang'ich voqea hisoblanadi. Kurashlar jarayonlarini markaziy voqea, ularning topishishlarini esa yakuniy voqea deb hisoblasak bo'ladi.

8. Yetakchi xatti-harakat. Bu oliy maqsadga olib boruvchi yo'ldir. Aktyor uchun yetakchi xatti-harakat bu qahramonlarining o'z maqsadlariga erishishidagi barcha harakatlari majmuidir. Yetakchi xatti-harakat butun voqea rivojining asosi bo'lib, voqealikni yuragi hisoblanadi va unda bo'layotgan kurashlarni ochib beradi.

Oliy maqsad va yetakchi xatti-harakat Stanislavskiy sistemasining asosiy mag'zidir. Oliy maqsad – bu xohish, yetakchi xatti-harakat esa shuni bajarishga intilishdir. Lyuchensioning Byankaga etishishi yo'lidagi, Petruchchoning boylikka erishish maqsadidagi, qaysar Katarinani o'ziga tobe qilish yo'lidagi barcha intilishlari – yetakchi xatti-harakatdir.

9. Oliy maqsad. Rejissura fanida oliy maqsad tushunchasi juda ko'p sharoitlarda qo'llaniladi. Agar muallif o'zi yozgan asari orqali nima demoqchi ekanligi to'g'risida gapirganda g'oya tushunchasini anglasak, oliy maqsad tushunchasi esa, men rejissyor, shu asarni sahnalashtirish orqali nima demoqchiman, nimaga erishmoqchiman va bunga qanday vositalar orqali yetishishim mumkin, degan savollarga javob berishi kerak.

K.Stanislavskiy sistemasining beshta prinsipini esga olaylik:

- hayotiy haqiqat prinsipi;
- oliy maqsad to'g'risidagi ta'limoti;
- aktivlik va xatti-harakat prinsipi;
- aktyor ijodining organik (tabiiylik) prinsipi;
- aktyorning obrazga ijodiy yondashib, yashash prinsipi.

Stanislavskiy sistemasining mohiyatini belgilashda ham oliy maqsad tushunchasi muhim ahamiyat kasb etgan. Oliy maqsad rejissyorning xususiy fikri, shaxsiy, obyektiv nuqtayi nafari bo'lib, unda u o'z oldiga qo'ygan shaxsiy va jamiyatning ijobiy fikrlarini amalga oshirishga qaratiladi. Stanislavskiy o'zining "Aktyorning o'z ustida ishlashi" kitobida oliy maqsad va yetakchi xatti-harakat masalalariga alohida bob ajratib, ularning mohiyatini yorqin misollarda ochib

beradi. “Qiyiq qizning quyilishi” asarining oliy maqsadi – har qanday qiyin sharoitda ham aql bilan ish yuritilsa, ko‘zlangan maqsadga erishish mumkinligidir. Ommaviy bayram va tomoshalarda ham, dramatik asarlarda ham oliy maqsad – rejissyor o‘z oldiga qo‘ygan yuksak ma’suliyatidir.

10. Obrazlarga xarakteristika. Dramatik asarni tahlil qilganda, albatta, obrazlarga xarakteristika berilishi shart. Chunki berilgan xarakteristikadan kelib chiqqan holda rol va ijro traktovka qilinadi. Ommaviy bayram va tomoshalarda esa ishtirok etuvchilarning son jihatdan ko‘pligini hisobga olib ularga xarakteristika berish shart emas. Ba’zi hollarda dramatik asar mualliflari o‘zlari qahramonlariga xarakteristika berishga harakat qiladilar. Masalan, N.V.Gogolning “Revizor” komediyasida muallif asosiy obrazlarga chizgilar berib o‘tgan. U Xlestakovni quyidagicha tasvirlaydi: “Xlestakov, yigirma uch yoshlarda, oriqlik, jikkak bir yigit, tentakroq va kallasi puch odamlardan. Aytadigan gapini ham, qiladigan ishini ham mulohaza qilmaydi, biron fikrga diqqatini jalb qilishdan ojiz. So‘zlari pala-partish, tomdan tarasha tushganday. Bu rolni bajaruvchi kishi qanchalik samimiyat va soddalik ko‘rsatsa, shuncha yaxshi. Kiyimi modaga muvofiq”. Albatta, rejissyor aynan muallif ta’riflaganday emas, o‘z imkoniyatlari, qarashlari, rejissyorlik g‘oyalari nuqtayi nazaridan yondashishi maqsadga muvofiqdir. O‘quvchi – talaba-rejissyor mustaqil rejissyorlik ishlarida obrazlarga o‘zlari xarakteristika berishni mashq qilib, o‘rganib bormoqliklari lozimdir.

“Qiyiq qizning quyilishi” asarining asosiy qahramonlariga xarakteristika berishga harakat qilamiz. Petruchcho – Veronalik zodagon. Otasi vafot etgach, Paduyaga keladi va Katarinaning ta’rifini eshitib, o‘z maqsadlarini amalga oshirish uchun kurash boshlaydi va maqsadiga erishadi. Petruchcho – o‘ta qaysar, o‘jarlikda hech kim bas kela olmaydigan, aytganini qildiradigan sho‘x yigit. Yoshi 29–30larda. O‘z maqsadiga erishish uchun hech narsadan tap tortmaydigan qo‘rqmas, qo‘pol, aqlli va ayyor yigit. Uning maqsadi Katarinaga uylanish; uylanishdan maqsadi esa boylikka ega bo‘lish; u hatto Katarinaning otasi Baptista bilan kelinning “sepi”ni ham kelishib oladi.

Katarina – haddan tashqari qaysar, o'jar qiz. Yoshi 24da. Singlisi Byankaga ko'p sovchilar kelganidan u battar qaysarlashadi. Uning maqsadi – nima qilib bo'lsa ham Petruchchodan ustun kelish. Ammo asar nihoyasida u o'zini qo'lga oladi va boshqalarni, atrofdagilar va ayniqsa, erlarini hurmat qilishga chaqiradi.

Baptista – Katarinaning otasi. 75–79 yoshlardagi yumshoq xarakterdagi boy, zodagon. Byankani Katarinadan oldin erga bermoqchi emas. U Katarinaning dastidan doimo uyalib yuradi. Uning maqsadi qanday qilib bo'lsa ham, kimga bo'lsa ham Katarinani amallab uzatish va Byankaning baxtiga yo'l ochib berish. Gortenzio – shu uyning xizmatkori, musiqachi. 45–50 yoshlarda. U Katarinaga musiqa o'rgatmoqchi bo'ladi, ammo Katarina unga qo'pollik qiladi. Uning o'jarliklari, qaysarliklariga bardosh berolmay doim xafa bo'lib yuradi. Uning ham birdan-bir maqsadi – Katarinadan qutulish. Shuning uchun ham Petruchchoning unga uylanishini juda xohlaydi [5, 4-b]. Obrazlarga xarakteristika berilganda ularning yoshi, jismoniy tuzilishi, boshqalardan ajratib turadigan xarakterli xususiyatlari, qiziqishlari, kiyinishlari, dunyoqarashlari va eng asosiysi uning maqsadini aniq ifodalamoq zarur.

Xulosa qilib shuni aytish lozimki, asarni to'g'ri tahlil qilish rejissyorning spektaklni sahnalashtirishida muhim ish bosqichlaridan hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rustamov V. *Ommaviy bayramlar rejissurasi va sahnalashtirish asoslari*. – Toshkent, 2006. – 200 b.
2. *O'zbek tilining izohli lug'ati*. 5 jild. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2006–2008. – 3000–3500 b.
3. Qoraboyev U. *Badiiy ommaviy tadbirlar*. – Toshkent: O'qituvchi, 1986. – 245 b.
4. Silin A. *Театр выходит на площадь: Специфика работы режиссёра при постановке массовых театрализованных представлений под открытым небом и на больших нетрадиционных сценических площадках*. – Москва: ВНМЦНТИКПР, 1991. – 179 b.